

การสร้างกลไกความร่วมมือเพื่อสืบสานและคุ้มครองภูมิปัญญาที่เป็นมรดกร่วมทางสังคมและวัฒนธรรม
ของอาเซียนภาคพื้น : ไทย ลาว และกัมพูชา

Creating a Collaborative Mechanism for Preserving and Protecting
the Common Social and Cultural Heritage Wisdom of ASEAN
Mainland Region : Thailand, Laos and Cambodia

วัชรภรณ์ จันทนกุล¹

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

E-mail : chomchob49@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่องการสร้างกลไกความร่วมมือเพื่อสืบสานและคุ้มครองภูมิปัญญาที่เป็นมรดกร่วมทางสังคมและวัฒนธรรมของอาเซียนภาคพื้น : ไทย ลาว และกัมพูชา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างกลไกความร่วมมือเพื่อสืบสานและคุ้มครองภูมิปัญญาที่เป็นมรดกร่วมทางสังคมและวัฒนธรรมของอาเซียนภาคพื้น : ไทย ลาว และกัมพูชา ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ แหล่งข้อมูลการวิจัยประกอบด้วย (1) เอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ (2) ประชากรเป้าหมายซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ พระสงฆ์ นักวิชาการ ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ปฏิบัติการ และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านสังคมและวัฒนธรรม ภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคประชาสังคม และสถาบันการศึกษาทั้ง 3 ประเทศ ซึ่งคัดเลือกโดยวิธีการสุ่มเสาะหา ด้วยวิธีการบอกต่อ จำนวน 21 รูป/คน ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า

กลไกความร่วมมือเพื่อสืบสานและคุ้มครองภูมิปัญญาที่เป็นมรดกร่วมทางสังคมและวัฒนธรรมของอาเซียนภาคพื้น : ไทย ลาว และกัมพูชา ประกอบด้วย 6 มิติ ดังนี้ (1) มิตินโยบาย ได้แก่ กำหนดนโยบายอย่างชัดเจนและสามารถดำเนินการได้จริง และกำหนดนโยบายให้เป็นวาระสำคัญแห่งองค์กร (2) มิติขององค์กรภาครัฐ ได้แก่ การสนับสนุนให้เกิดการทำงานเชิงรุก การส่งเสริมหรือผลักดันนโยบาย และการรณรงค์ในการสืบสาน คุ้มครองภูมิปัญญาที่เป็นมรดกร่วมทางสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (3) มิติขององค์กรภาคการศึกษา ได้แก่ การสร้างความรู้ความเข้าใจในคุณค่าของภูมิปัญญาที่เป็นมรดกด้านสังคมและวัฒนธรรมของอาเซียน การส่งเสริมการจัดศูนย์การเรียนรู้หรือศูนย์แสดงงานด้านสังคมและวัฒนธรรม การส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และการประสานความร่วมมือกับภาคอื่นๆ (4) มิติขององค์กรภาคประชาสังคม ได้แก่ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และการทำหน้าที่พิทักษ์รักษาและเฝ้าระวัง (5) มิติขององค์กรภาคประชาชน ได้แก่ การสร้างความเป็นตัวแทนหรืออาสาสมัคร การสร้างทายาททางวัฒนธรรม และการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม และ (6) มิติขององค์กรศาสนาหรือพระสงฆ์ ได้แก่ การปลูกจิตวิญญาณให้เข้าถึงศิลปวัฒนธรรม การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม การให้ความรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และการเป็นผู้นำในการดูแลรักษาแหล่งโบราณคดี

คำสำคัญ: กลไกความร่วมมือ สืบสาน คุ้มครอง ภูมิปัญญา มรดกร่วม

Abstract

This article was a part of research on the topic “a cooperative mechanism to perpetuate and preserve the wisdom as a common social and cultural identity : Thailand, Laos and Cambodia. This aimed to establish the collaborative mechanism for preserving and protecting the social and cultural heritage wisdom of ASEAN mainland region. The data resources were (1) the related document and evidence; concepts, theories and researches, and (2) the target population were; Buddhist monks, scholars, knowers, expertise, operators and the officers from organization related social and culture; public, private and civil sector

including education institute in 3 countries; they were selected by snow ball sampling for 21 persons. The data was analyzed by content analysis.

The research results were as follow;

Collaborative mechanism for preserving and protecting the social and cultural heritage wisdom of ASEAN Region: Thailand, Laos and Cambodia consist of 6 aspects namely; (1) Policies; setting the policy clearly which can be implemented and can be the agenda of organization. (2) National organization; encourage and promote proactive work such as policy for preserving and protecting the social and cultural heritage wisdom of ASEAN. (3) Educational Organization; creating the knowledge and understanding on the social and cultural heritage wisdom of ASEAN, promotion of learning centers or social and cultural exhibitions, encourage local people to know the dynamic changing and collaborate with other partners. (4) Civil sector organization; strengthening of community as the guardian for maintaining and monitoring. (5) Public sector organization; establish the representative or volunteer as the cultural descendants and cultural transfers. And (6) Religion organization; campaign the spiritual cultivation to access the culture and arts, cultural conservation, consciousness in conservation of arts and culture and to be leader on attendance the archaeological sites.

Keywords : Collaborative Mechanism, Preservation, Protection, Wisdom, Inheritance

บทนำ

แผนปฏิบัติการเวียงจันทน์ได้มีเป้าหมายให้อาเซียนเป็นประชาคมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลางเป็นสังคมที่เอื้ออาหารและแบ่งปันประชากรอาเซียนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีมีการพัฒนาในทุกด้านเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมอัตลักษณ์ของอาเซียนโดยให้ความสำคัญกับการดำเนินการใน 6 สาขา คือ การพัฒนามนุษย์ การคุ้มครองและสวัสดิการสังคม สิทธิและความยุติธรรมทางสังคม ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม การสร้างอัตลักษณ์อาเซียน และการลดช่องว่างการพัฒนา (อนุกฎ ข้อ 10 ไทย 2555) ในภูมิภาคอาเซียนทั้ง 10 ประเทศหากแบ่งโดยเอกลักษณ์ที่ตั้งเป็นหลักแล้วจะแบ่งได้ 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่มที่เป็นหมู่เกาะได้แก่ มาเลเซีย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ บรูไน และฟิลิปปินส์ และกลุ่มที่เป็นภาคพื้นดิน ได้แก่ ไทย ลาว กัมพูชา พม่า และเวียดนาม โดยทั้งสองกลุ่มจะมีลักษณะแตกต่างกันทั้งด้านภาษา ศาสนา วัฒนธรรมและชาติพันธุ์ของประชากร แต่ที่เหมือนกันคือสภาพภูมิอากาศและความหลากหลายทางทรัพยากรธรรมชาติจนได้ชื่อว่าสุวรรณภูมิ โดยเฉพาะส่วนที่เป็นภาคพื้นดินซึ่งมีไทยเป็นศูนย์กลางทั้งในด้านที่ตั้ง ความเจริญทางเศรษฐกิจและการคมนาคมส่วนด้านสังคม วัฒนธรรมจะมีลักษณะร่วมกันหลายอย่างที่สำคัญคือ ประวัติศาสตร์ความเป็นมาพุทธศาสนาเถรวาท หรือ หินยาน

เกษตรกรรมทำน่าน้ำฝน ชาติพันธุ์ของประชากรซึ่งทำให้ภูมิภาคส่วนนี้มีวิถีชีวิตที่คล้ายคลึงกันทั้งในด้านภาษา อาหาร การแต่งกาย สภาพบ้านเรือน สถาปัตยกรรม ศิลปะ การแสดง ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของแต่ละประเทศและเป็นอัตลักษณ์ร่วมของทั้ง 3 ประเทศ อัตลักษณ์เหล่านี้ได้หล่อหลอมให้ประชากรในแต่ละประเทศดำรงอยู่ได้เป็น ปึกแผ่นที่มั่นคงพึ่งตนเองได้ด้วยความสามารถที่เฉลียวฉลาด ยาวนาน หลังปี พ.ศ. 2558 เป็นต้นมาอัตลักษณ์ดังกล่าวจะขยายเป็นอัตลักษณ์ร่วมของอาเซียนภายใต้หลักการที่ว่า คิดอย่างอาเซียน ทำอย่างอาเซียน และอยู่อย่างอาเซียน แต่ในขณะที่เดียวกัน อัตลักษณ์ที่เป็นวิถีอาเซียนดังกล่าวอาจได้รับผลกระทบที่เกิดจากการไหลบ่าทางวัฒนธรรมจากภายนอกอาเซียนที่สำคัญคือ ญี่ปุ่น เกาหลี และสหรัฐอเมริกา จะสอดแทรกเข้ามากลืนกลายทำให้วิถีแห่งอาเซียนเปลี่ยนไปซึ่งจะมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย พึ่งตนเองและเอื้ออาหารต่อกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า อาเซียนเป็นกลุ่มประเทศที่มีความหลากหลายทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรมไทย ขนบธรรมเนียมทั้งหลาย เป็นสิ่งดีงามที่บรรพบุรุษได้สั่งสมและสืบทอดต่อกันมาจนเป็นเอกลักษณ์ที่แสดงถึงความเป็นชาติ อย่างไรก็ตาม ประเทศไทย ลาว และกัมพูชาเป็นประเทศที่มีดินแดนติดต่อ

กันจะมีวัฒนธรรมบางส่วนที่คล้ายคลึงกันหรือมีมิติความเชื่อและประเพณีที่เหมือนหรือคล้ายกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านศาสนา เช่น พระพุทธศาสนา เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดประเพณีที่คล้ายคลึงกันเพื่อธำรงรักษาและสืบทอดความโดดเด่นดีงามของสังคมและวัฒนธรรมอันเป็นมรดกทางภูมิปัญญาที่เป็นอัตลักษณ์ร่วมของทั้ง 3 ประเทศที่มีสืบต่อกันมาเป็นเวลายาวนานให้คงอยู่กับสังคมอันจะนำไปสู่ความสงบสุขร่มเย็น และเอื้ออาทรตลอดไป จึงจำเป็นต้องมีกระบวนการฟื้นฟูอนุรักษ์และการสืบทอดประเพณี ได้แก่ การสร้างความรู้จิตสำนึก การพัฒนาการศึกษาชุมชน การมีส่วนร่วมแบบเครือข่าย และการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น (นันทิเพชรบุรี และบุญสมหญิง พลเมืองดี 2560) รวมทั้งการสร้างกลไกหรือองค์กรความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ความตระหนักและลุกขึ้นมาปกป้องสืบสานคุ้มครองทางภูมิปัญญาที่เป็นอัตลักษณ์ร่วมดังกล่าวของประชาชนในภูมิภาคอาเซียนทั้ง 3 ประเทศที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยผลการวิจัย เรื่องการค้นหาและพัฒนากลไกความร่วมมือ เพื่อการอนุรักษ์เสริมสร้างงานด้านสังคมและวัฒนธรรมของประเทศอาเซียนกลุ่มภาคพื้นดินในเขตพื้นที่อีสานตอนล่างของประเทศไทย ลาวใต้ของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและภาคเหนือของกัมพูชา ที่กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อ ค้นหาอัตลักษณ์ร่วมทางสังคมวัฒนธรรมที่จำเป็นและเสี่ยงต่อการถูกกลืนกลายจากกระแสสังคมใหม่นอกอาเซียน พบว่า อัตลักษณ์ร่วมทางสังคมวัฒนธรรมที่จำเป็นและเสี่ยงต่อการถูกกลืนกลายจากกระแสสังคมใหม่นอกอาเซียนประกอบด้วย ความเรียบง่าย สันโดษ พึ่งตนเองแบบพอเพียงใช้วิถีชีวิตตามธรรมชาติ เสียสละ แบ่งปัน เอื้ออาทร สามัคคี รักพวกพ้อง ญาติมิตร และรักถิ่นฐาน นอบน้อมถ่อมตน สัมมาคารวะ กตัญญู นับถือพุทธศาสนาเถรวาท ผสมผสานกับศาสนาพราหมณ์ และ ฝอย่างกลมกลืนลงตัวโดยไม่มีปัญหาความขัดแย้งระหว่างศาสนามีลักษณะเฉพาะตนในเรื่องเครื่องนุ่งห่ม อาหาร บ้านเรือน ความสัมพันธ์ในครอบครัว เพื่อนบ้าน อาชีพ การทำมาหากิน การตั้งถิ่นฐาน สัตว์เลี้ยง ภาษนะเครื่องใช้ในครัวเรือน และการประกอบอาชีพ (เช่น ศรีสวัสดิ์ 2559) และการวิจัยเรื่องการสร้างกลไกความร่วมมือเพื่อสืบสานและคุ้มครองภูมิปัญญาที่เป็นมรดกร่วมทางสังคมและวัฒนธรรมของอาเซียนภาคพื้น : ไทย ลาว และกัมพูชา ในระยะแรกของการศึกษาผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารวบรวมนำเสนอมรดกทางภูมิปัญญาที่เป็น อัตลักษณ์ร่วมทางสังคมและวัฒนธรรมของอาเซียนภาคพื้นไทย

ลาว และกัมพูชา พบว่า อัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีความเหมือนและความแตกต่างกันของอาเซียนภาคพื้นไทย ลาว และกัมพูชา มีจำนวน 66 อัตลักษณ์ ส่วนอัตลักษณ์ร่วมที่เป็นมรดกภูมิปัญญาทางสังคมและวัฒนธรรมของทั้งสามประเทศที่เสี่ยงต่อการถูกทำลายและกลืนกลายจากกระแสวัฒนธรรมภายนอก มีจำนวน 19 อัตลักษณ์ ซึ่งจำแนกได้ 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มบุคลิกภาพหรือลักษณะนิสัยส่วนบุคคล (2) กลุ่มระบบ รูปแบบ หรือบรรทัดฐานทางสังคม และ (3) กลุ่มประเพณี พิธีกรรม หรือวัฒนธรรม

อย่างไรก็ตามมรดกภูมิปัญญาที่เป็นอัตลักษณ์ร่วมดังกล่าวจะยังคงอยู่ได้ด้วยความยั่งยืน จำเป็นต้องมีมาตรการของบุคคลหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องดำเนินการหรือปฏิบัติการหลายอย่างโดยเฉพาะการอนุรักษ์สืบสาน ตลอดจนพัฒนาให้ยังเป็นมรดกภูมิปัญญาภูมิภาคอาเซียนตลอดไป ดังนั้นบทความนี้จึงได้ศึกษาต่อยอดงานวิจัยดังกล่าว โดยทำการศึกษาศึกษาการสร้างกลไกความร่วมมือเพื่อสืบสานคุ้มครองภูมิปัญญาที่เป็นมรดกร่วมทางสังคมและวัฒนธรรมเพื่อให้ได้แนวทางหรือกลไกในการขับเคลื่อนความร่วมมือเพื่อสืบสานคุ้มครองภูมิปัญญาที่เป็นมรดกร่วมทางสังคมและวัฒนธรรมของอาเซียนภาคพื้นไทย ลาว และกัมพูชา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างกลไกความร่วมมือเพื่อสืบสานและคุ้มครองภูมิปัญญาที่เป็นมรดกร่วมทางสังคมและวัฒนธรรมของอาเซียนภาคพื้น : ไทย ลาว และกัมพูชา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพศึกษาประเทศอาเซียนกลุ่มภาคพื้นดิน 3 ประเทศ ได้แก่ ไทย ลาว และกัมพูชา

2. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

ประชากรผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสงฆ์ ปราชญ์ชาวบ้าน นักวิชาการ ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ปฏิบัติการและเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านสังคมและวัฒนธรรม ภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคประชาสังคมและสถาบันการศึกษาทั้ง 3 ประเทศ ซึ่งคัดเลือกโดยวิธีการสืบเสาะหา ด้วยวิธีการบอกต่อ (Snow ball) จำนวน 21 รูป/คน ดังนี้

2.1 ประเทศไทย ประกอบด้วย จังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ และบุรีรัมย์ จำนวน

ประชากร 7 รูป/คน โดยแยกเป็นพระสงฆ์ 2 รูป นักวิชาการ 3 คน ภูมิปัญญาท้องถิ่น 1 คน และเจ้าหน้าที่ของรัฐจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 1 คน

2.2 สปป.ลาว ประกอบด้วย แขวงจำปาสัก แขวงสาละวัน แขวงเซกอง และแขวงอัตตะปือ จำนวนประชากร 7 รูป/คน โดยแยกเป็นพระสงฆ์ 2 รูป นักวิชาการ 2 คน ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2 คน และเจ้าหน้าที่ของรัฐจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 1 คน

2.3 กัมพูชา ประกอบด้วย จังหวัดสะตังตรง จังหวัดพระวิหาร จังหวัดเสียมเรียบ และจังหวัดอุดรมีชัย จำนวน ประชากร 7 รูป/คน โดยแยกเป็นพระสงฆ์ 2 รูป นักวิชาการ 1 คน ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2 คน และเจ้าหน้าที่ของรัฐจาก หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2 คน

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในระยะนี้ผู้วิจัยกำหนดเนื้อหาในการศึกษา คือ การสร้างกลไกความร่วมมือเพื่อสืบสานและคุ้มครองภูมิปัญญาที่เป็นมรดกร่วมทางสังคมและวัฒนธรรมของอาเซียนภาคพื้น ไทย ลาว กัมพูชา ประกอบด้วย

- 3.1 มิติด้านนโยบาย
- 3.2 มิติขององค์กรภาครัฐ
- 3.3 มิติขององค์กรภาคการศึกษา
- 3.4 มิติขององค์กรภาคประชาสังคม
- 3.5 มิติของภาคประชาชน
- 3.6 มิติขององค์กรศาสนาหรือพระสงฆ์

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ใช้ระยะเวลาในการศึกษา 1 ปี หรือ 12 เดือน ระหว่างปี 2559-2560

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งผู้วิจัยศึกษาประเทศอาเซียนกลุ่มภาคพื้นดิน 3 ประเทศ ได้แก่ ไทย ลาว และกัมพูชา โดยเน้นการศึกษาจากเอกสาร หลักฐานที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักของแต่ละพื้นที่ รวมทั้งการสังเกตวิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณีของพื้นที่เป้าหมาย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสงฆ์ ปรมาจารย์ชาวบ้าน นักวิชาการ ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ปฏิบัติการและ เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านสังคมและวัฒนธรรม ภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคประชาสังคมและ

สถาบันการศึกษาทั้ง 3 ประเทศ ซึ่งคัดเลือกโดยวิธีการ สืบเสาะหา ด้วยวิธีการบอกต่อ (Snow ball) จำนวน 21 รูป/คน โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นพระสงฆ์มีคุณสมบัติหรือมีบทบาทในการเผยแพร่ทางด้านวิชาการ และปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้ที่มีบทบาทในการเป็นผู้นำชุมชน และได้รับการยอมรับจากชุมชน รวมทั้งนักวิชาการ ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ปฏิบัติการและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงาน ภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคประชาสังคมและสถาบันการศึกษาที่ปฏิบัติงานทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากเป็นวิจัยเชิงคุณภาพและเนื้อหาที่เป็นคำตอบของการวิจัยจึงเป็นความรู้เฉพาะที่สามารถให้คำตอบได้เป็นบาง คนที่เรียกว่าผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ดังนั้นเครื่องมือหลักๆ ที่จำเป็นต้องใช้คือแบบสัมภาษณ์แบบ กึ่งโครงสร้าง แบบบันทึกการสังเกต และกล้องบันทึกภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองภายใต้กรอบวัตถุประสงค์และ ขอบข่ายเนื้อหาที่กำหนดไว้เป็น หลัก

การสร้างเครื่องมือ

3.1 ศึกษาเอกสาร หลักฐาน โดยทบทวนวรรณกรรม และแนวคิดทฤษฎี ค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

3.2 กำหนดประเด็นและขอบเขตการสัมภาษณ์ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิดการวิจัย

3.3 สร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างให้ครอบคลุมเนื้อหาตามกรอบแนวคิดการวิจัย

3.4 นำแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวให้ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็น ตรวจสอบแก้ไข และปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ ให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

ขั้นตอนและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ค้นคว้าเก็บข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย และวรรณกรรมต่างๆ จากห้องสมุด สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และแหล่งต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย

2. ลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) เกี่ยวกับการสร้างกลไกความร่วมมือเพื่อสืบสานและคุ้มครองภูมิปัญญาที่เป็นมรดกร่วมทางสังคมและวัฒนธรรมของภูมิภาคอาเซียนไทย ลาว และกัมพูชา

3. สังเกตจากบริบทพื้นที่ เช่น วิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณี และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

4. ทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าจาก

เอกสารหลักฐาน (Document) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) และข้อมูลที่ได้จากการสังเกต มารวบรวมข้อมูลให้เป็นเรื่องเดียวกัน แล้วสรุปเป็นผลการวิจัย

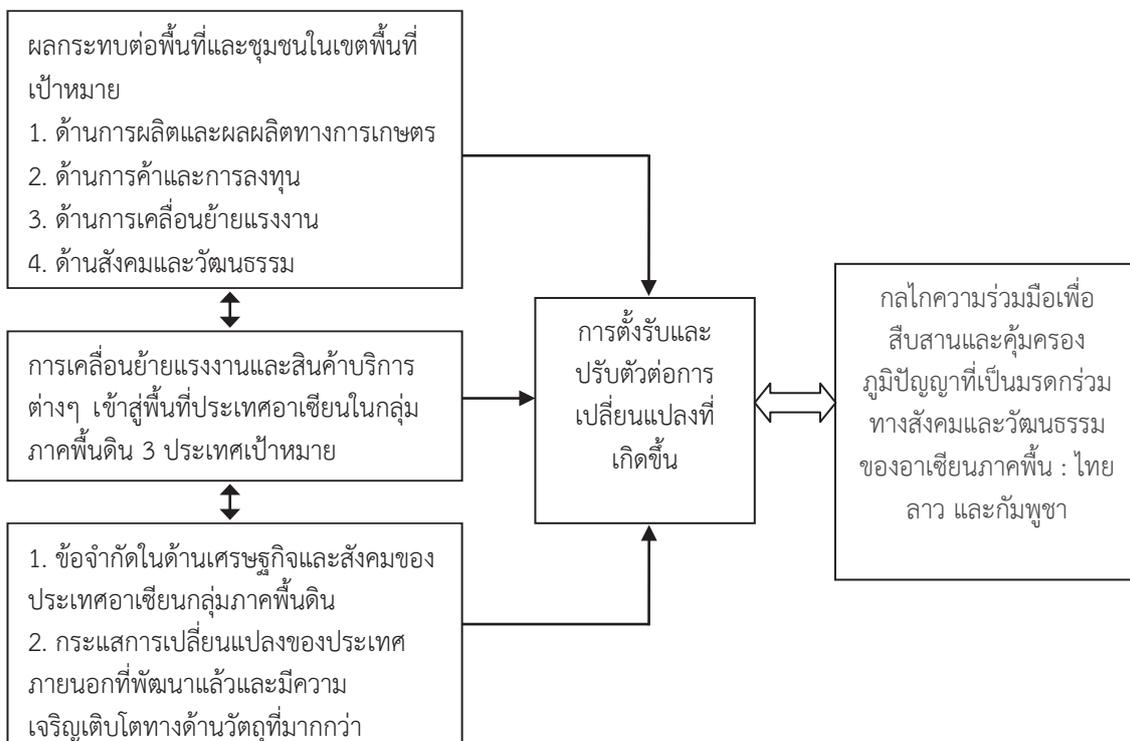
การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร (Document) และจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ผู้วิจัยจะใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. จัดกลุ่มประเด็นข้อความ (Word Grouping)
2. ทำการอธิบายขยายความ (Explanation) โดยเรียบเรียงถ้อยคำขึ้นใหม่จากข้อมูลที่ได้มา
3. ทำการตีความ (Interpretation) บางประโยคหรือบางถ้อยคำที่ได้มาจำเป็นต้อง ตีความ หรือแปลความหมายแฝง ผู้วิจัยก็จะทำการตีความถ้อยคำ ดังกล่าวโดยอาศัยบริบทมาสนับสนุน การตีความ
4. ทำการพรรณนาความ (Description) เป็นการร้อยเรียงถ้อยคำ โดยการจัดระบบการ เกิดขึ้นก่อน - หลังของเนื้อหา สารจากการวิเคราะห์ พร้อมกับการพรรณนาเชื่อมโยงแต่ละเนื้อหา / เหตุการณ์ให้เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน

กรอบแนวคิดและทฤษฎี

ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Cultural Diffusion Theory) โดยนักมานุษยวิทยากลุ่มหนึ่งที่สนใจในแนวคิด เรื่องการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม จึงได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมไว้ ดังนี้ (นิยพวรรณ วรรณศิริ 2540) ทฤษฎีนี้ เน้นว่า “การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่มีลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมหนึ่งแพร่กระจายไปสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่ง โดยปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมใหม่” และทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเชื่อว่าโดยปกติแล้วสังคมจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา แต่จะเปลี่ยนแปลงในระดับย่อยหรือเปลี่ยนแปลงทั้งสังคมและเปลี่ยนแปลงไปอย่างช้าๆ แบบค่อยเป็นค่อยไปหรืออย่างรวดเร็วหรือไม่ขึ้นอยู่กับ การเลือกปฏิบัติของคนในสังคมซึ่งมีแนวโน้มจะรับเอาวัฒนธรรมมากกว่า ประเทศอาเซียนกลุ่มภาคพื้นดินอาจได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงจำเป็นต้องเตรียมการรองรับโดยการสร้างกลไกความร่วมมือที่เข้มแข็งและกระตุ้นให้สังคมเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์แห่งตนที่มีอยู่ซึ่งผลกระทบดังกล่าวแสดงให้เห็นได้ดังแผนภูมิดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้กลไกความร่วมมือเพื่อสืบสานและคุ้มครองภูมิปัญญาที่เป็นมรดกร่วมทางสังคมและวัฒนธรรมของอาเซียนภาคพื้นไทย ลาว และกัมพูชา
2. ได้สารสนเทศที่เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนกลไกความร่วมมือเพื่อสืบสานและคุ้มครองภูมิปัญญาที่เป็นมรดกร่วมทางสังคมและวัฒนธรรมของอาเซียนภาคพื้นไทย ลาว และกัมพูชา

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล การสร้างกลไกความร่วมมือเพื่อสืบสานและคุ้มครองภูมิปัญญาที่เป็นมรดกร่วมทางสังคมและวัฒนธรรมของอาเซียนภาคพื้น : ไทย ลาว และกัมพูชา พบว่ามีประเด็นการค้นพบ ดังต่อไปนี้

1. มิติด้านนโยบาย

1.1 กำหนดนโยบายอย่างชัดเจนและสามารถดำเนินการได้จริง นโยบายถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนงานทุกด้าน กำหนดนโยบายในการสืบสานคุ้มครองภูมิปัญญาที่เป็นมรดกร่วมทางสังคมและวัฒนธรรมนั้นจะต้องมีความชัดเจนและดำเนินการได้จริง โดยเน้นให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติสามารถนำนโยบายไปดำเนินการจริงและให้เห็นผลการดำเนินการในเชิงประจักษ์ รวมทั้งสามารถประเมินผลและตรวจสอบการดำเนินการดังกล่าวได้อย่างถูกต้อง

1.2 กำหนดนโยบายให้เป็นวาระสำคัญแห่งองค์กร กล่าวคือ ในการสร้างกลไกความร่วมมือเพื่อสืบสานคุ้มครองภูมิปัญญาที่เป็นมรดกร่วมทางสังคมและวัฒนธรรม รัฐบาลจำเป็นต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ หรือความท้าทายจากสังคมภายนอกได้ไหลบ่าเข้าสู่อาเซียนอย่างรวดเร็ว ซึ่งจะเห็นได้จาก การเปลี่ยนแปลงของประเทศอาเซียนหลายประเทศรวมทั้งไทย ลาว และกัมพูชา ที่รับอิทธิพลวัฒนธรรมหลายอย่างจากกระแสภายนอก เช่น วัฒนธรรมการบริโภค วัฒนธรรมการแต่งกาย ค่านิยมต่างๆ เป็นต้น ดังนั้น เพื่อให้ภูมิปัญญาที่เป็นมรดกร่วมทางสังคมและวัฒนธรรมของอาเซียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทย ลาว และกัมพูชา ซึ่งมีวิถีสังคมและวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกันหลายอย่างสูญหายไป รัฐบาลจึงจำเป็นต้องดำเนินการในการกำหนดนโยบายที่ให้ความสำคัญกับ

การสืบสาน และคุ้มครองภูมิปัญญาที่เป็นมรดกร่วมทางสังคมและวัฒนธรรมของอาเซียนภาคพื้นไทย ลาว และกัมพูชา โดยกำหนดให้เป็นวาระสำคัญขององค์กร หรือหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบงานด้านสังคมและวัฒนธรรม

2. มิติขององค์กรภาครัฐ

2.1 การสนับสนุนให้เกิดการทำงานเชิงรุก หน่วยงานภาครัฐถือเป็นหน่วยงานที่สำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลเพื่อให้การดำเนินการตามนโยบายนั้นประสบความสำเร็จ ดังนั้นในการขับเคลื่อนกลไกความร่วมมือเพื่อสืบสาน คุ้มครองภูมิปัญญาที่เป็นมรดกร่วมทางสังคมและวัฒนธรรมของอาเซียน นั้น องค์กรภาครัฐควรให้การสนับสนุนให้เกิดการดำเนินงานเชิงรุกในการดำเนินการดังกล่าวโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนในทรัพยากรทางการบริหารไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนในด้านงบประมาณในการดำเนินงานให้ภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง หรือสนับสนุนด้านบุคลากรในองค์กรให้ดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานหรือภาคีเครือข่ายอื่นๆ เป็นต้น

2.2 การส่งเสริมหรือปลงดันนโยบาย การสร้างกลไกความร่วมมือเพื่อสืบสานคุ้มครองภูมิปัญญาที่เป็นมรดกร่วมทางสังคมและวัฒนธรรมของอาเซียนจะประสบความสำเร็จได้นั้นส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับนโยบายในการดำเนินการ ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐโดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่เป้าหมายมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะส่งเสริมหรือผลักดันให้เกิดนโยบายในการดำเนินงานเกี่ยวกับการสร้างกลไกความร่วมมือเพื่อสืบสานและคุ้มครองภูมิปัญญาที่เป็นมรดกร่วมทางสังคมและวัฒนธรรม

2.3 การรณรงค์ในการสืบสาน คุ้มครองภูมิปัญญาที่เป็นมรดกร่วมทางสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน เนื่องจากอาเซียนเป็นภูมิภาคที่มีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการแต่งกาย อาหาร เทศกาล ภาษา วิถี ระบบ รูปแบบ บรรทัดฐานทางสังคม ประเพณี พิธีกรรม และวัฒนธรรมต่างๆ แต่ละประเทศก็มีความโดดเด่นหรือมีอัตลักษณ์เป็นของตนเอง โดยเฉพาะในประเทศอาเซียนภาคพื้นดินไทย ลาว กัมพูชา ซึ่งจะมีอัตลักษณ์ร่วมกันหลายอย่าง ดังนั้น องค์กรภาครัฐถือเป็นกลไกที่สำคัญยิ่งที่จะขับเคลื่อนให้เกิดการสร้างกลไกความร่วมมือเพื่อสืบสานและคุ้มครองภูมิปัญญาที่เป็นมรดกร่วมทางสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน โดยการรณรงค์ให้ทุกภาคส่วนทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ได้ตระหนักในการสืบสานคุ้มครองภูมิปัญญาดังกล่าวให้คงอยู่สืบไป

3. มิติขององค์กรภาคการศึกษา

3.1 การสร้างความรู้ความเข้าใจในคุณค่าของ ภูมิปัญญาที่เป็นมรดกด้านสังคมและวัฒนธรรมของอาเซียน เนื่องจากประชาคมอาเซียนเป็นกลุ่มประเทศที่มีสังคมและ วัฒนธรรมหลากหลาย ทั้งที่มีความเหมือนและแตกต่างกัน ซึ่งแน่นอนว่าการรวมตัวกันเป็นประชาคมอาเซียนจะทำให้ การเคลื่อนย้ายกำลังคน นักศึกษา และบุคลากรทางการ ศึกษาเป็นไป โดยสะดวกขึ้น และการเปิดเสรีการค้าบริการ ด้านการศึกษานี้จะส่งผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายองค์ความรู้ ภาษา วัฒนธรรม ระหว่างกัน รวมทั้งการไหลบ่าของกระแส โลกาภิวัตน์ที่ทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ค่านิยม วิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบดั้งเดิมเลือนหายไป ดังนั้น องค์กรด้านการศึกษาถือเป็นกลไกหนึ่งที่มีความสำคัญในการปลูกฝังองค์ความรู้ หรือสร้าง ความตระหนักรู้ให้กับ นักเรียน นักศึกษาในประเทศของตนให้เกิดการตระหนักใน การอนุรักษ์ สืบสานคุ้มครองภูมิปัญญาที่เป็น มรดกทาง สังคมและวัฒนธรรมของตน โดยมีการสร้างความรู้ความ เข้าใจในคุณค่าของภูมิปัญญาที่เป็นมรดกด้านสังคมและ วัฒนธรรม ร่วมของอาเซียน เช่น การพัฒนาหลักสูตรด้าน สังคมและวัฒนธรรมร่วมของอาเซียน เพื่อให้ นักเรียน นักศึกษาได้ศึกษาเรียนรู้ และ กล่อมเกลาให้เห็นความสำคัญ ของภูมิปัญญาท้องถิ่นตนและเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ สืบสาน คุ้มครองภูมิปัญญาที่เป็นมรดก ทางสังคมและ วัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป

3.2 ส่งเสริมการจัดศูนย์การเรียนรู้หรือศูนย์ แสดงงานด้านสังคมและวัฒนธรรม องค์กรภาคการศึกษา ถือเป็น องค์กรหนึ่งที่มีความใกล้ชิด หรือเป็นสถาบันที่ได้รับการยอมรับจากประชาชนในท้องถิ่น ไม่ว่าจะ เป็นองค์กร ภาคการศึกษาใน ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา หรือ ระดับอุดมศึกษา ซึ่งองค์กรภาคการศึกษาในทุกระดับอาจ จะต้องมีการส่งเสริมหรือจัดให้ มีกิจกรรมที่เน้นการ ทำนุบำรุง อนุรักษ์ สืบสานและคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทาง สังคมและวัฒนธรรมต่างๆ ไว้ให้เป็นจุดเด่นของประเทศตน นอกจากการทำนุบำรุงอนุรักษ์ สืบสานและคุ้มครองมรดก ภูมิปัญญาทางสังคมและวัฒนธรรมแล้วนั้นยังจำเป็นต้องมี การเผยแพร่มรดกภูมิปัญญาทางสังคมและวัฒนธรรมของ ประเทศตนในประเทศเพื่อนบ้านด้วยโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศที่มีวิถีทางสังคมและวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน โดย การจัดให้มีศูนย์การเรียนรู้หรือศูนย์แสดงงานด้านสังคมและ วัฒนธรรมนี้ จะทำให้นักเรียน นักศึกษา ตลอดจนประชาชน ทั่วไป ได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ ชมการแสดงผลงาน และเห็น

คุณค่าของภูมิปัญญาที่เป็นมรดกทางสังคมวัฒนธรรม มากขึ้น

3.3 การส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นรู้เท่าทันการ เปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของ ประเทศที่พัฒนาแล้วได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็น อยู่ของประเทศอาเซียนภาคพื้นดินเป็นอย่างมากเห็นได้จาก การเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมเปลี่ยนมาเป็นสังคม อุตสาหกรรม หรือการเปลี่ยนแปลงจากสังคมชาวนามาเป็น สังคมกรรมกร เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านที่อยู่อาศัย การดำรงชีวิต การบริโภค การศึกษา การประกอบอาชีพ วิถีสังคมและวัฒนธรรม ต่างๆเปลี่ยนไป ดังนั้น องค์กร ภาคการศึกษาเป็น คนหลังความรู้ ที่รวมผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญอย่างมาก จึงถือเป็นกลไกสำคัญที่จะ ส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของ กระแสวัตถุนิยมภายนอก เพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันไม่ให้ ภูมิปัญญาที่ เป็นมรดกร่วมทางสังคมและวัฒนธรรมที่ถูก กลืนกลายหายไปตามกระแสความเปลี่ยนแปลง

3.4 การประสานความร่วมมือกับภาคีอื่นๆ องค์กรภาคการศึกษาถือเป็นกลไกหนึ่งในการขับเคลื่อนการ ดำเนินงานต่างๆในการสืบสาน คุ้มครองภูมิปัญญาอันเป็น มรดกร่วมทางสังคมและวัฒนธรรม โดยทำหน้าที่เป็น ตัวกลางในการติดต่อ เชื่อมความสัมพันธ์ หรือประสานความ ร่วมมือกับองค์กร หรือภาคีอื่นๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้านสังคมและวัฒนธรรม เพื่อให้เกิด การดำเนินการร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ในการ สืบสาน คุ้มครองภูมิปัญญาอันเป็น อัตลักษณ์ร่วมทางสังคม และวัฒนธรรมให้คงอยู่ในสังคมสืบไป

4. มิติขององค์กรภาคประชาสังคม

4.1 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน องค์กรภาคประชาสังคมมีบทบาทในการเสริมสร้างความ เข้มแข็งของชุมชน ด้วยการสร้าง จิตสำนึกและวางแผนใน วัฒนธรรมของท้องถิ่นและชุมชน ด้วยการมองคุณค่าและ เพิ่มมูลค่าของวัฒนธรรมไม่ไปทำลาย วัฒนธรรมอันดีงาม ควบคู่ไปกับการจัดการบนฐานความรู้เพื่อรักษาวัฒนธรรม ไม่ให้สูญหายไป เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง ผสมผสาน องค์ความรู้ภายนอกอย่างเข้าใจรู้เท่าทัน ส่งเสริมทุนความรู้ ทุนสังคม และทุนวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ โดยเน้น การมีส่วนร่วมของประชาชน การเสริมสร้างพลังชุมชนให้เป็น รากฐานมีความเข้มแข็ง กระบวนการตัดสินใจเข้าร่วมในการ ให้ ประชาชนเป็นศูนย์กลางเพราะวัฒนธรรมเป็นของ ประชาชนทุกคน

4.2 การทำหน้าที่พิทักษ์ รักษาและเฝ้าระวัง แนวทางการพิทักษ์ รักษาและเฝ้าระวังมรดกภูมิปัญญา อันเป็นอัตลักษณ์ร่วมทางสังคมและวัฒนธรรม ประกอบด้วย การเฝ้าระวังทั้งเชิงรุกและเชิงรับ ในส่วนของเชิงรุก ได้แก่ ภารกิจสำคัญ คือ ดำเนินการศึกษาวิจัย วิเคราะห์ สภาพปัญหา สถานการณ์พฤติกรรมที่เป็นปัญหาและมี แนวโน้มเบี่ยงเบน เพื่อจัดทำแนวทางดำเนินงานป้องกันและ แก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องทั้งในระดับนโยบายและการ ปฏิบัติ อีกทั้งรณรงค์ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลความรู้ทางวัฒนธรรม ตลอดจนผลิตสื่อวัฒนธรรมที่ตีพิมพ์ เป็นต้น แบบเผยแพร่ออกไป นอกจากนี้ยังมีการสร้างเครือข่าย เฝ้าระวังทางวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดแนวร่วมและอาสาสมัคร ในการดำเนินงานสอดส่องดูแลความเบี่ยงเบน และแจ้ง เตือนภัยให้เกิดความตระหนักรู้ถึง ปัญหาและผลกระทบทาง วัฒนธรรมที่อาจเกิดขึ้นต่อสังคม และแนวทางการพิทักษ์ รักษา และเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมเชิงรับ ได้แก่ การดำเนินการ ตรวจสอบสื่อทุกแขนงทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ อาทิ หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร ภาพถ่าย หนังสือทั่วไป เป็นต้น สื่อวัสดุ เทปโทรทัศน์ อาทิ วีซีดี ดีวีดี เทป โทรทัศน์ เป็นต้น สื่ออิเล็กทรอนิกส์ อาทิ เกมส์ เว็บไซต์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น นอกจากนี้ยังดำเนินการตรวจสอบสื่อโฆษณา สถานการณ์ พฤติกรรมที่เป็นปัญหาและมีแนวโน้มส่งผลกระทบต่อ การเบี่ยงเบนทางวัฒนธรรมที่ตีพิมพ์ของไทย เพื่อดำเนินการ แก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ทั้งยังเป็นการขจัด สิ่งที่ไม่เหมาะสมออกไปจากสังคมไทย

5. มิติขององค์กรภาคประชาชน

5.1 การสร้างความเป็นตัวแทนหรืออาสาสมัคร การให้ประชาชนได้เข้าร่วมเป็นตัวแทนอาสาสมัครหรือเป็น ผู้ประสานงานให้ระหว่างหน่วยงานท้องถิ่น ภาครัฐและภาค เอกชนหรือกับทุกๆ ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้ทำงานร่วมกัน อย่างราบรื่น การให้ข้อมูลข่าวสาร รวมถึงการติดตามตรวจสอบความสำเร็จของการดำเนินงานด้านสังคมและ วัฒนธรรมของหน่วยงานที่รับผิดชอบด้วยเพื่อให้เกิดการ ทำงานอย่างต่อเนื่อง

5.2 การสร้างทายาททางสังคมและวัฒนธรรม ในการสร้างทายาททางสังคมและวัฒนธรรมให้เกิดขึ้น ในภาคประชาชนภูมิภาคอาเซียน โดยกลุ่มเป้าหมายคือ กลุ่มเยาวชนเป็นกลุ่มสำคัญที่มีพลังสนับสนุนการดำเนินงาน ด้านสังคมและวัฒนธรรมในอนาคตมากที่สุดเพราะเป็น กลุ่มที่มีพลังทางการเรียนรู้ได้ง่ายและยังเป็นกลุ่มที่รับ วัฒนธรรมต่างๆ ได้รวดเร็ว ซึ่งการรับ วัฒนธรรมใหม่ๆ

อาจจะทำให้วัฒนธรรมเก่าๆ มีการเปลี่ยนแปลงได้ หลายอย่าง ดังนั้น การที่จะให้เยาวชนได้เรียนรู้อย่างถูกต้อง ควรที่จะให้กลุ่มนี้ได้เข้ามาทำงานด้านสังคมและ วัฒนธรรมให้มากที่สุดเพื่อให้การ สืบสานคุ้มครองภูมิปัญญา ที่เป็นมรดกร่วมทางสังคมและวัฒนธรรมมีความต่อเนื่อง สืบไปจากรุ่นหนึ่งสู่อีกหนึ่ง

5.3 การถ่ายทอดทางด้านสังคมและวัฒนธรรม เป็นลักษณะการเปลี่ยนผ่านวัฒนธรรมด้วยการถ่ายทอด องค์ความรู้ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ประชาชนท้องถิ่น กลุ่มผู้สูงอายุ ครอบครัวผู้ใหญ่ หรือกลุ่มต่างๆ มีความรู้ ความสามารถด้านสังคมและวัฒนธรรมสู่ลูกหลานซึ่งจะ ทำให้ลูกหลาน หรือคนรุ่นใหม่ได้เข้าใจและปฏิบัติตามแนว วิถีแบบดั้งเดิม ทำให้เกิดการอนุรักษ์ สืบสานภูมิปัญญา ที่เป็นมรดกทางสังคมและวัฒนธรรมสืบไป

6. มิติขององค์กรศาสนาหรือพระสงฆ์

6.1 การปลูกจิตวิญญาณให้เข้าถึงศิลป วัฒนธรรมฯ พระสงฆ์เป็นผู้ที่มีบทบาทในการพัฒนาส่งเสริม ศิลปวัฒนธรรมให้คงอยู่คู่ความเป็นชาติ พระสงฆ์ เป็นผู้ ปลูกฝังจิตวิญญาณของมนุษย์ให้เข้าถึงความเป็น แก่นแท้ ของศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งเป็นผู้นำในการฟื้นฟู และอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม

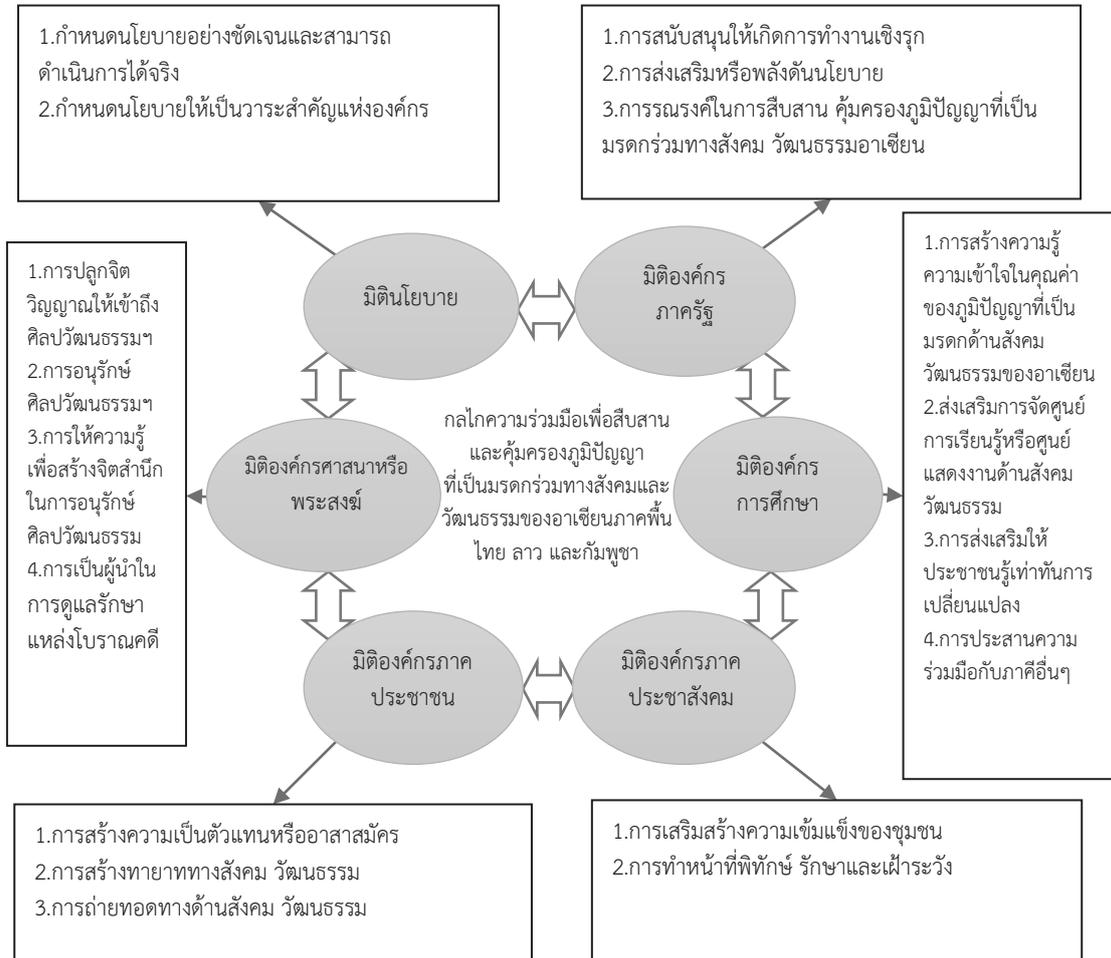
6.2 การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม พระสงฆ์เป็น ผู้ที่มีบทบาทในการพัฒนาส่งเสริมด้านการอนุรักษ์ โบราณ วัตถุและโบราณสถานภายในวัด พระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทใน การเป็นผู้นำชุมชนในการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อ การอนุรักษ์ และรักษาโบราณวัตถุและโบราณสถานให้คงอยู่ตกรอดถึง รุ่นลูกหลาน

6.3 การให้ความรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกในการ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม การให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก แก่ชาวบ้านให้เห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมประจำ ท้องถิ่น โดยสามารถทำได้ 3 ลักษณะ คือ การให้การศึกษ และการ สร้างจิตสำนึก การอนุรักษ์แหล่งโบราณคดี โดยรวบรวม ข้อมูลเบื้องต้นที่เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อ เผยแพร่แก่ ประชาชนและให้ความรู้แก่ชาวบ้านที่เป็นเจ้าของที่ดิน ตลอดถึงเยาวชนในท้องถิ่นนั้นๆ เช่น โครงการส่งพระสงฆ์ เข้าไปสอนในโรงเรียน ให้เยาวชนมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและภูมิ ปัญญาท้องถิ่น โครงการ นำนักเรียนเข้าวัดในทุกวันพระ

6.4 การเป็นผู้นำในการดูแลรักษาแหล่ง โบราณคดี การเป็นแบบอย่างในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการดูแล รักษาหมั่นตรวจตราเพื่อไม่ให้แหล่งโบราณคดีถูกทำลาย

เพราะเป็นสิ่งที่แสดงถึงศิลปวัฒนธรรมของคนในชาติ และ
 ธรรมรงค์ให้มีการอนุรักษ์โบราณวัตถุสถานใน ท้องถิ่นอย่าง
 เร่งด่วน จริงจัง ทัวถึง ต่อเนื่อง และถูกหลักวิชา และในฐานะ

ที่เป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณของพระสงฆ์ จึงมีหน้าที่
 ในการคิดค้นวิธีการต่างๆ เพื่ออนุรักษ์โบราณวัตถุสถาน

ภาพที่ 2 กลไกความร่วมมือเพื่อสืบสานและคุ้มครองภูมิปัญญาที่เป็นมรดกร่วมทางสังคมและวัฒนธรรม
 ของอาเซียนภาคพื้น : ไทย ลาว และกัมพูชา

อภิปรายผลการวิจัย

การสร้างกลไกความร่วมมือเพื่อสืบสานและ
 คุ้มครองภูมิปัญญาที่เป็นมรดกร่วมทางสังคมและวัฒนธรรม
 ของอาเซียนภาคพื้น : ไทย ลาว และกัมพูชา ผู้วิจัยขอ
 อภิปรายผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. มิติด้านนโยบาย นโยบายถือเป็นกลไกที่มีความสำคัญประการหนึ่งในการขับเคลื่อนการสร้างกลไก
 ความร่วมมือเพื่อสืบสานและคุ้มครองภูมิปัญญาที่เป็นมรดก
 ร่วมทางสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน กล่าวคือการดำเนินงานใดก็ตามงานจะประสบความสำเร็จได้นั้นขึ้นอยู่กับ

นโยบายของการดำเนินงานนั้นๆ ฉะนั้น นโยบายจึงเป็น
 กลไกสำคัญยิ่งของการดำเนินงานของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับ
 งานด้านสังคมและวัฒนธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐบาลซึ่งมี
 บทบาทในการกำหนดนโยบายเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
 ได้ดำเนินงานตามแนวทางให้ประสบความสำเร็จ สอดคล้อง
 กับ สัญญา เคมานูมิ (2559) ที่กล่าวว่า นโยบายสาธารณะ
 คือ แนวทาง กิจกรรม การกระทำหรือการเลือกตัดสินใจ
 ของรัฐซึ่งได้ทำการตัดสินใจและกำหนดไว้ล่วงหน้าเพื่อขึ้น
 การกระทำที่ตามมาให้บรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ด้วย
 การวางแผน การจัดทำโครงการ การกำหนด วิธีการบริหาร
 หรือกระบวนการดำเนินงาน การปฏิบัติงานที่เหมาะสม

สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ดังนั้นในการกำหนดนโยบายจึงจำเป็นต้องกำหนดนโยบายอย่างชัดเจนและสามารถดำเนินการได้จริง รวมทั้งกำหนดนโยบายให้เป็นวาระสำคัญแห่งองค์กร เพื่อให้เกิดการนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริงและเห็นผลในเชิงประจักษ์

2. มิติขององค์กรภาครัฐ องค์กรภาครัฐเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาล และการดำเนินงานของภาครัฐในการเป็นกลไกความร่วมมือเพื่อสืบสานและคุ้มครองภูมิปัญญาที่เป็นมรดกร่วมทางสังคมและวัฒนธรรมของอาเซียนนั้น ภาครัฐจะต้องทำหน้าที่ในรณรงค์ให้เกิดการสืบสานคุ้มครองภูมิปัญญา ส่งเสริม สนับสนุนการทำงานเชิงรุกทั้งในเชิงนโยบาย งบประมาณ และบุคลากร เพื่อให้การดำเนินการขับเคลื่อนกลไกความร่วมมือสืบสานคุ้มครองภูมิปัญญาที่เป็นมรดกร่วมทางสังคมและวัฒนธรรมประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับแนวคิดของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2560) ที่กล่าวว่า การทำงานเชิงรุกจะถูกให้ความสำคัญมากยิ่งขึ้นในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คำว่า “ยั่งยืน” และ “หุ้นส่วน” ถูกกำหนดเป็นวัฒนธรรมหลัก และกติกาขององค์กรต่างๆ ทั่วโลก

3. มิติขององค์กรภาคการศึกษา สถาบันการศึกษาถือเป็นองค์กรที่เป็นกลไกสำคัญเนื่องจากเป็นองค์กรที่รวบรวม ผู้มีความรู้ความสามารถและมีความเป็นเลิศทางด้านวิชาการซึ่งเปรียบได้กับเป็นคลังสมองของประเทศ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาอบรมให้ความรู้กับนักเรียน นักศึกษา รวมทั้งประชาชนทั่วไป สถาบันการศึกษาเป็นองค์กรที่มีความผูกพันใกล้ชิดกับประชาชนอย่างยิ่งและประชาชนในพื้นที่ก็ให้การเคารพและยอมรับนับถือเห็นได้จากการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน หรือการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถาบันศึกษา สอดคล้องกับ สุดา ทัพสุวรรณ (2545) ที่กล่าวว่า สถานศึกษากับชุมชนนั้นคงจะแยกออกจากกันเด็ดขาดไม่ได้ เพราะสถานศึกษาเปรียบเสมือนต้นไม้ ชุมชนเปรียบเหมือนพื้นดิน ยิ่งดินมีคุณภาพเพียงใดก็ย่อมทำให้ต้นไม้เติบโตได้เร็วแข็งแรง มีลำต้น กิ่งก้าน ใบ และผลที่ดี มีอายุยืนยาว นอกจากนี้ต้นไม้ยังช่วยยึดดินให้ติดอยู่ด้วยกันไม่ถล่มไปง่ายๆ ส่วนชุมชนเปรียบเหมือนพื้นดินให้ประโยชน์กับต้นไม้ พื้นดินจะมีคุณภาพดังที่ได้กล่าวมาแล้วก็เพราะเมื่อต้นไม้เติบโตมากขึ้น ใบไม้ ดอกไม้ ผลไม้แก่จัดก็จะร่วงหล่นลงพื้นดินมันก็จะกลายเป็นปุ๋ยในดินให้ประโยชน์กับต้นไม้ต่อไปอีกเช่นกัน ฉะนั้นต้นไม้และพื้นดินต้องพึ่งพาอาศัยกันฉันใด

ชุมชนกับสถานศึกษาก็ต้องพึ่งพาอาศัยกันฉันนั้น ดังนั้นในการขับเคลื่อนกลไกความร่วมมือในการสืบสานคุ้มครองภูมิปัญญาที่เป็นมรดกร่วมทางสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน จำเป็นต้องให้องค์กรภาคการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนกลไกความร่วมมือโดยการสร้างความรู้ความเข้าใจ ในคุณค่าของภูมิปัญญาที่เป็นมรดกด้านสังคมและวัฒนธรรมของอาเซียน ส่งเสริมการจัดศูนย์การเรียนรู้หรือศูนย์แสดงงานด้านสังคมและวัฒนธรรม การส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และการประสานความร่วมมือกับภาคอื่นๆ

4. มิติขององค์กรภาคประชาสังคม องค์กรภาคประชาสังคมเป็นการรวมตัวของภาคประชาชน หรือองค์กรที่มีแนวคิดและทัศนคติร่วมกันมีวัตถุประสงค์ร่วมกันในการจัดการเรื่องต่างๆ ร่วมกัน หรือเพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสาร ข้อมูล สร้างเอกลักษณ์และความเห็นร่วมกัน ผลักดันแนวคิดหรือนโยบายบางอย่างร่วมกัน เพื่อเพิ่มพูนหรือพิทักษ์ผลประโยชน์ของ สังคม ซึ่งถือเป็นกลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนผลักดันให้การดำเนินงานเกี่ยวกับการสร้างกลไกความร่วมมือเพื่อสืบสาน คุ้มครองภูมิปัญญาที่เป็นมรดกร่วมทางสังคมและวัฒนธรรม โดยปัจจุบันองค์กรประชาสังคมมีช่องทางอย่างเป็นทางการใน การเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการหรือกิจกรรมต่างๆทางสังคมมากขึ้นในลักษณะของการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน หรือ การทำหน้าที่พิทักษ์ รักษาและเฝ้าระวังภูมิปัญญาทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งภาคประชาสังคมถือเป็นองค์กรที่มีความเข้มแข็งอย่างมากในการขับเคลื่อนงานต่างๆ ในสังคมมีบทบาทในการทำงานที่สอดคล้องประสานความร่วมมือกับหน่วยงานหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน สื่อต่างๆ สอดคล้องกับแนวคิดของ อเนก เหล่าธรรมทัศน์ (2540) ได้อธิบาย ‘ประชาสังคม’ ว่า หมายถึงเครือข่ายของ ‘กลุ่ม องค์กร’ ที่เชื่อมระหว่าง ‘รัฐ’ กับ ‘ปัจเจกชน’ ความต่างของความสัมพันธ์ของ เครือข่ายประชาสังคมกับรัฐและรัฐกับปัจเจกก็คือ ประชาสังคมต้องไม่ยอมให้รัฐครอบงำบงการ ถึงแม้ว่า จะยอมรับความช่วยเหลือจากรัฐและทำงานร่วมกับรัฐได้แต่การทำงานก็ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความขัดแย้งหากแต่เป็นการประสานร่วมมือ ดังนั้น องค์กรภาคประชาสังคมจึงมีความสำคัญยิ่งในการขับเคลื่อนกลไกความร่วมมือเพื่อสืบสานคุ้มครองภูมิปัญญาที่เป็นมรดกร่วมทางสังคมและวัฒนธรรมของอาเซียนภาคพื้น ไทย ลาว และกัมพูชา เพื่อให้ประสบความสำเร็จ

5. มิติขององค์กรภาคประชาชน องค์กรภาคประชาชนเป็นการรวมตัวกันของประชาชนในพื้นที่เพื่อทำกิจกรรมการพัฒนาาร่วมกัน เช่น องค์กรสาธารณะประโยชน์ มูลนิธิ สมาคม ชมรม สถาบัน องค์กรชุมชน กลุ่มอาสาสมัคร องค์กรทางศาสนา เครือข่าย ที่มีวัตถุประสงค์ช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ของสังคม โดยมุ่งเน้นประโยชน์ส่วนรวมและประชาชนเป็นสำคัญ ภาคประชาชนเป็นองค์กรที่มีความคล่องตัวในการดำเนินงาน และมีประสิทธิภาพในการจัดการปัญหาชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชุมชนที่มีองค์กรภาคประชาชนที่เข้มแข็งก็จะทำให้การแก้ไขปัญหาในชุมชนเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับ วีระศักดิ์ เครือเทพ (2550) ที่กล่าวว่า องค์กรชุมชนมีจุดเด่นในเรื่องของวิธีการทำงานที่คล่องตัว มีความสามารถในการเข้าถึง ชุมชนในระดับต่างๆ ได้เป็นอย่างดี และได้ให้ความสนใจกับการแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่นอย่างจริงจัง การสร้างเครือข่ายการทำงานโดยอาศัยจุดแข็งต่างๆ ของภาคประชาชนจึงช่วยเพิ่มประสิทธิผลในการจัดการปัญหาชุมชน กรณีตัวอย่างในด้านนี้พบได้บ่อยครั้งจากเครือข่ายในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการรักษาความสงบและความปลอดภัยในชุมชน ดังนั้น องค์กรภาคประชาชนจึงเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความร่วมมือเพื่อสืบสานคุ้มครองภูมิปัญญาที่เป็นมรดกร่วมทางสังคมและวัฒนธรรมของอาเซียน ให้คงอยู่สืบไป โดยการสร้างความเป็นตัวแทนหรืออาสาสมัคร การสร้างทายาททางสังคมและวัฒนธรรม และการถ่ายทอดทางด้านสังคมและวัฒนธรรม เป็นต้น

6. มิติขององค์กรศาสนาหรือพระสงฆ์ พระสงฆ์ถือเป็นกลไกที่สำคัญในการสร้างความร่วมมือเพื่อสืบสานและคุ้มครองภูมิปัญญาที่เป็นมรดกร่วมทางสังคมและวัฒนธรรมของอาเซียน กล่าวคือ ประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านใน ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีวิถี ประเพณี ความเชื่อ และวัฒนธรรมต่างๆ ที่คล้ายคลึงกัน ประเทศลาวเป็นประเทศบ้านพี่เมืองน้องของไทยมีขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ภาษา และศาสนาที่เหมือนกันกับไทยทุกอย่าง จนไม่มีชาติใดจะเหมือนคนไทยได้อีกแล้ว ที่สำคัญเรานับถือพระพุทธศาสนาเถรวาทจากประเทศอินเดียเช่นเดียวกัน สอดคล้องกับ พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา (2555) สำหรับประเทศกัมพูชา นับตั้งแต่ได้รับวัฒนธรรมจากประเทศอินเดียที่สำคัญ คือศาสนาทั้งศาสนาพราหมณ์ กัถิ พระพุทธศาสนาที่วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้คนได้เปลี่ยนไปตามความเชื่อและวัฒนธรรมนั้นๆ พระพุทธ

ศาสนาได้เผยแผ่เข้ามาหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาก็ได้แทรกซึมเข้ากับวิถีชีวิตของชาวบ้านเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทำให้ผู้คนในสังคมรู้จักการช่วยเหลือแบ่งปันซึ่งกันและกัน ซึ่งวิถีชีวิตดังกล่าวได้สืบทอดเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน สอดคล้องกับ พระสุเธีย สุวณณเถโร (ยนต์) (2553) ที่กล่าวถึง ความคล้ายคลึงกันทางสังคมวัฒนธรรมของไทยลาว กัมพูชา โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านศาสนา ได้แก่ พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาที่ผู้คนส่วนใหญ่ในประเทศไทย ลาว กัมพูชานับถือ ดังนั้นประเพณี พิธีกรรมทางศาสนา ทัศนคติ ความเชื่อต่าง ๆ ของ ลาว กัมพูชา ก็จะคล้ายคลึงกับคนไทย เช่น การทำบุญตักบาตร การสวดมนตร์ไหว้พระ การให้ความเคารพพระสงฆ์ การนิยมนำบุตรหลานเข้ารับการอุปสมบท เป็นต้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่า พระสงฆ์ ถือเป็นผู้นำทางจิตใจ หรือศูนย์รวมจิตใจของประชาชนที่สามารถกลมเกลียวปลุกฝังให้ประชาชนตระหนักในการอนุรักษ์ สืบสานและคุ้มครองภูมิปัญญาที่เป็นมรดกร่วมทางสังคม และวัฒนธรรม สอดคล้องกับ พระครูวินัยธรจักรี ศรีจารุเมธีญาณ และคณะ (2559) ที่กล่าวถึง บทบาทพระสงฆ์ไทยในยุคโลกาภิวัตน์ว่าบทบาทการเป็นผู้นำแห่งจิตวิญญาณของพระสงฆ์จะใช้วิธีการแสดงธรรมสั่งสอนพุทธบริษัทโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหรือเทียบเคียงประวัติในสมัยพุทธกาลที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ขึ้นมาบรรยายแสดงให้เห็นชัดถึงหลักธรรมที่สามารถนำไปใช้กับการดำเนินชีวิตประจำวันให้แก่ เด็กและเยาวชนรวมถึงประชาชนทั่วไปได้นำไปใช้ เป็นต้น ความเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณจึงเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญในการนำไปประยุกต์ใช้ในด้านความคิด ความเชื่อ ความศรัทธา ในคุณค่าที่แท้จริงอันจะนำไปสู่ความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน รวมทั้ง พระสงฆ์มีความใกล้ชิดกับประชาชน ชาวบ้านเป็นอย่างดี จึงถือเป็นกลไกหนึ่งในการขับเคลื่อนการสร้างความร่วมมือเพื่อสืบสาน และคุ้มครองภูมิปัญญาที่เป็นมรดกร่วมทางสังคมและวัฒนธรรมของอาเซียน โดยที่ พระสงฆ์ให้การอบรมแก่ประชาชนให้มีคุณธรรม ไม่ทำความชั่ว รู้จักการนำหลักธรรมพระพุทธศาสนาไป ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน มีการอบรมสมาธิเพื่อให้ประชาชนมีความสงบในจิตใจและมีความเจริญทางปัญญาสูง นำประชาชนมาประกอบพิธีในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา แนะนำประชาชนให้อนุรักษ์ศิลปวัตถุ ปุชนียวัตถุ ปุชนียสถาน แนะนำส่งเสริมให้ประชาชนพัฒนาท้องถิ่น และรักษาสิ่งแวดล้อม รวมทั้งแนะนำประชาชนให้ช่วยกันรักษาวิถี ประเพณี และวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไปสืบชั่วลูกหลาน

ข้อเสนอแนะ

1. ผลของการวิจัยสามารถนำไปเป็นข้อมูลสารสนเทศในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป รวมทั้งเป็นข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในงานด้านสังคมและวัฒนธรรมได้นำไปใช้ในการดำเนินการเพื่อสนับสนุนส่งเสริมงานด้านสังคมและวัฒนธรรมให้เกิดประโยชน์เพิ่มมากขึ้น

2. ผลของการวิจัยสามารถนำไปเป็นข้อมูลให้กับรัฐบาล หรือหน่วยงานภาครัฐไปใช้ประกอบการพิจารณา กำหนด นโยบายการส่งเสริมความร่วมมือในการสืบสานคุ้มครองภูมิปัญญาทางสังคมและวัฒนธรรมต่อไป

3. ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปดำเนินการโดยหน่วยงานภาครัฐร่วมมือกับภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาคประชาชน สถาบันการศึกษา องค์กรทางศาสนา และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการประสานความร่วมมือในการขับเคลื่อนการสร้างกลไกความร่วมมือเพื่อสืบสานคุ้มครองภูมิปัญญาที่เป็นมรดกร่วมทางสังคมและวัฒนธรรมของอาเซียนภาคพื้น ไทย ลาว และกัมพูชา โดยภาครัฐมีบทบาทในการสนับสนุนช่วยเหลือหนุนเสริมในด้านนโยบายและงบประมาณ รวมทั้งควบคุมภายใต้กฎระเบียบต่างๆ

4. องค์กรภาคประชาชนของแต่ละประเทศในพื้นที่เป้าหมายควรสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกับองค์กรภาคอื่นให้สามารถประสานความร่วมมือและเป็น กำลังสำคัญในการร่วมกันสืบสานคุ้มครองภูมิปัญญาที่เป็นมรดกร่วมทางสังคมและวัฒนธรรมของอาเซียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของอาเซียน โดยแยกศึกษาในแต่ละอัตลักษณ์ที่มีความโดดเด่นของแต่ละประเทศ

2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกลไกการอนุรักษ์สืบสานคุ้มครองอัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละประเทศในภูมิภาคอาเซียน

เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 10 บทบาท-แนวทางการสร้างความร่วมมือของภาคประชาชน ภาครัฐ-เอกชน. (ออนไลน์) 2560 (สืบค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2561). จาก <http://www.bangkokbiznews.com/blog/de tail/642338>.

ชื่น ศรีสวัสดิ์. การค้นหาและพัฒนากลไกความร่วมมือเพื่อการอนุรักษ์เสริมสร้างงานด้านสังคม วัฒนธรรมของประเทศอาเซียนกลุ่มภาคพื้นดิน ในเขตพื้นที่อีสานตอนล่างของประเทศไทย ลาว ไต้หวัน ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และภาคเหนือของกัมพูชา. กรุงเทพฯ: ระบบการบริหารจัดการงานวิจัยแห่งชาติ, 2559.

นียบพรรณ วรณศิริ. มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2540.

นัทธี เพชรบุรี และบุญสมหญิง พลเมืองดี. กระบวนการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีอาบน้ำคั้นเพ็ญชุมชนสามเรือน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่. 9, 5 (กันยายน-ตุลาคม 2560): 417.

พระครูวินัยธรจักรี ศรีจารุเมธีญาณ และคณะ. บทบาทพระสงฆ์ไทยในสังคมยุคโลกาภิวัตน์. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. 4, 1. (มกราคม-เมษายน 2559): 282-283.

พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา. พระพุทธศาสนาในลาว (พิมพ์ครั้งที่ 2). พระนครศรีอยุธยา: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2555.

พระสุธี สุธมณเฑโร (ยนต์). การศึกษาของคณะสงฆ์ ในราชอาณาจักรกัมพูชา. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553.

วีระศักดิ์ เครือเทพ. เครือข่าย : นวัตกรรมการทำงาน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2550.

สัญญา เคนาภูมิ. กรอบแนวคิดการศึกษานโยบาย
สาธารณะ. วารสารวิชาการและวิจัย
สังคมศาสตร์. 11, 33 (กันยายน-ธันวาคม
2559): 1.

สุดา ทัพสุวรรณ. วิชา EA 531 หน้าที่ผู้นำในการบริหาร
การศึกษา. กรุงเทพฯ: ภาควิชาบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,
2545.

อนณณ เชื้อไทย. AEC ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน.
กรุงเทพฯ: แสงดาว, 2555.

เอนก เหล่าธรรมทัศน์. ส่วนรวมที่มีใช้รัฐ : ความหมาย
ของประชาสังคม. วารสารธรรมศาสตร์. 24, 2
(พฤษภาคม-สิงหาคม 2541): 124-151.